SciencesPo.

POLSKA Z EURO CZY BEZ?

KONKURS MŁODY EKONOMISTA ROKU

Michał Chajdukowski
Instytut Nauk Politycznych w Paryżu Sciences Po Paris
II rok, specjalizacja: ekonomia

Zapomniana ze względu na kryzys ekonomiczny kwestia przystąpienia Polski do strefy euro, powróciła ostatnio jako jeden z tematów obecnych w dyskursie politycznym kandydatów na urząd Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej. Z jednej strony strefa euro jawi się jako umocnienie bezpieczeństwa i poprawa pozycji kraju na arenie międzynarodowej, z drugiej strony jako zagrożenie dla rozwoju gospodarki. Abstrahując od argumentów obecnych w retoryce politycznej lub historycznej, sytuacja ta ukazała potrzebę głębszej analizy ekonomicznej, która odpowiedziałaby na proste, a zarazem prowokujące pytanie: Polska z euro czy bez?

Formalnie, gospodarka Polski, kraju będącego w Unii Europejskiej od 2004 r., nie spełnia wszystkich kryteriów koniecznych do pełnej integracji ze strefą euro. Te kryteria, wynikające z artykułu 140 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE) tzw. kryteria z Maastricht, mówią o stabilnym poziomie inflacji (która w ujęciu 12-miesięcznym, nie może przekraczać więcej niż 1,5 pkt procentowego od stóp inflacji z trzech krajów członkowskich o najbardziej stabilnym poziomie inflacji), stabilnym kursie walutowym (którego wahania przez co najmniej 2 lata nie mogą przekroczyć 15% od poziomu ustalonego kursu centralnego), długoterminowej nominalnej stopy procentowej zbliżonej do tych państw członkowskich (która nie może przekraczać więcej niż 2% stóp procentowych trzech państw członkowskich o najstabilniejszych cenach), odpowiednim poziomie deficytu i długu publicznego (które nie mogą przekraczać odpowiednio 3% i 60% PKB danego kraju) oraz o zgodności legislacyjnej koniecznej do odpowiedniego funkcjonowania kraju w strefie euro. Obecnie, Polska spełnia kryterium inflacji oraz stopy procentowej, natomiast deficyt budżetowy na poziomie powyżej 3% w 2014 r.[1] oraz brak uczestnictwa w procedurze ERM II, nie mówiąc o nie spełnieniu warunków legislacyjnych związanych z koniecznością zmiany Konstytucji, skutecznie uniemożliwia spełnienie pozostałych kryteriów.

Te warunki stanowią o konwergencji nominalnej danego kraju ze strefą euro. Warte zauważenia jest jednak zjawisko konwergencji realnej gospodarki ze strefą euro, które mówi o faktycznym przygotowaniu gospodarki do przystąpienia do unii walutowej. Konwergencja realna określa poziom "strukturalnego podobieństwa gospodarki Polski do strefy euro oraz podobnego przebiegu cykli koniunkturalnych" (Stryjek, 2009). Geneza tego pojęcia wiąże się z teoriami Optymalnych Obszarów Walutowych. Tradycyjna definicja OOW stworzona przez Mundella (1961) definiuje je jako regiony, w obiegu których znajduje się jedna lub kilka powiązanych względem siebie sztywnym kursem walut. Teoria następnie uzupełniona przez McKinnona

[1] Według danych Eurostatu na dzień 8 maja 2015 roku, deficyt Polski w roku 2014 wyniósł 3,2% w relacji do PKB. W roku 2015, deficyt budżetowy jest prognozowany na poziomie 2,8%, co byłoby równe spełnieniu kryterium fiskalnego. Opierając się jednak na fakcie, że Polska objęta jest w dalszym ciągu procedurą nadmiernego deficytu, autor tej pracy świadomie pomija prognozy, bazując się na danych statystycznych.

(1963), Kenena (1970) oraz Grubela (1970), została jednak zmodyfikowana głównie ze względu na kryzys w strefie euro, który ukazał wiele niespójności i problemów instytucjonalnych, w tym istnienie asymetrycznych szoków gospodarczych (Tchorek, 2010). Mając na uwadze te spostrzeżenia powstała nowa teoria OOW, która podążając za koncepcją Miltona Friedmana, kładzie nacisk na nieefektywność polityki pieniężnej w regulowaniu poziomu aktywności gospodarczej w długim okresie oraz właśnie na problem symetryczności, lub bardziej asymetryczności szoków gospodarczych. Co ciekawe, obecne badania koncentrujące się na pytaniu czy Europejska Unia Gospodarcza i Walutowa (UGiW) może być nazywana OOW, dają bardzo niejednoznaczne rezultaty.

Nie ulega wątpliwości, że kryzys w strefie euro wpłynął nie tylko na zredefiniowanie teorii ekonomicznych, ale również na postawę czołowych polskich ekonomistów, dotyczącą wejścia lub nie Polski do strefy euro. Wielu z nich uważa, że to właśnie zachowanie przez Polskę płynnego kursu walutowego, dzięki któremu była możliwa gwałtowna deprecjacja złotego, co następnie dało okazje polskim firmom podnieść swoją konkurencyjność (sytuacja niemożliwa, gdyby Polska była w strefie euro), pozwoliło Polsce obronić się przed recesją w czasie kryzysu (Gorynia, 2011). Podobną postawę prezentuje aktualny prezes Narodowego Banku Polskiego (NBP) Marek Belka. Przed kryzysem mówił: *„pozostanie Polski poza strefą euro jest zagrożeniem dla stabilności gospodarki*" (Belka, 2007). Obecnie prezentuje zdanie że *„strefa euro* [jest – przyp. aut.] *na razie mało atrakcyjna dla Polski*"[2].

Polska jednak, wchodząc do Unii Europejskiej, zobowiązała się do przyjęcia euro w momencie, w którym jej przywódcy zadecydują, że jest na to gotowa. To dlatego mówimy o Polsce jako o państwie członkowskim UGiW z derogacją. Taki zapis w traktacie powinien już na początku wyeliminować celowość debaty ekonomicznej na temat alternatywy dla Polski, w postaci permanentnego pozostania poza strefą euro (która byłaby zapewne bardzo interesująca na podłożu politycznym lub prawnym), by przenieść środek ciężkości analizy na problem odpowiedniego terminu wejścia do strefy euro. Rozwijając temat eseju „Polska z euro czy bez", oprócz odpowiedzenia na pytanie - czy warto, należy pochylić się nad pytaniem - jaka Polska i w jakiej strefie euro?

Praca ta więc będzie dotyczyła dwóch zagadnień. Pierwszym z nich będzie analiza potencjalnych korzyści i kosztów (**I**), drugi natomiast będzie traktował o warunkach, których spełnienie przyniosłoby maksymalizację korzyści z przystąpienia Polski do strefy euro (**II**).

[2] Przytoczona opinia została wyrażona 25 lutego 2015 roku podczas debaty zorganizowanej przez think-tank Bruegel na temat rozszerzenia strefy euro i europejskiego zarządzania gospodarczego w Brukseli.

I. Czy Warto? Potencjalne efekty przystąpienia Polski do strefy euro

A. Korzyści z przystąpienia do strefy euro

Całkowita integracja Polski z UGIW może być korzystna dla gospodarki z wielu powodów. Jedna waluta, a co za nią idzie stały kurs EUR/PLN wyeliminuje problem ryzyka kursowego dla polskich przedsiębiorstw, redukując tym samym koszty transakcyjne. Ponadto, poprzez integrację polskiego rynku finansowego z rynkami unijnymi można się spodziewać napływu Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych (BIZ), który będzie współgrać z wzrostem wymiany handlowej pomiędzy Polską, a innymi państwami. Jak argumentuje Maliszewska (2004), Polska jako kraj mniej otwarty, może liczyć na znaczny przyrost handlu w wyniku wejścia do unii walutowej. Do tych samych wniosków doszedł Cieślik (2009), który na podstawie uogólnionego modelu grawitacyjnego skonstatował, że państwa Europy Centralnej i Wschodniej, w tym Polska, w dalszym ciągu eksportują poniżej swoich możliwości. Reasumując, redukcja wahań kursowych spowoduje nie tylko wzrost eksportu, ale również całego handlu. Co interesujące, ten "efekt euro" zacznie się już od decyzji ogłaszającej przystąpienie Polski do strefy euro[3].

Przystępować z jakim kursem ?

Ważnym czynnikiem wpływającym na osiągnięcie zamierzonych korzyści z wejścia do strefy euro, jest ustalenie odpowiedniego kursu wymiany złotego na euro. **Kurs ten powinien odzwierciedlać kurs realny, obrazujący równowagę na rynku wewnętrznym i zewnętrznym**. Możliwe jest, że osoby decydujące o ustaleniu tego kursu, mogą zechcieć pomóc firmom - sztucznie deprecjując kurs lub konsumentom - sztucznie go aprecjując. Jest to jednak strategia bardzo ryzykowna i może prowadzić do rewaluacji kursu centralnego, już w czasie uczestniczenia w procedurze ERM II, jak miało to miejsce na Słowacji. Ciekawa jest natomiast zależność ustalonego kursu PLN/EUR w stosunku do oczekiwanego wzrostu cen. Konopczak (2008) badał zachowania cenowe w 4 scenariuszach (od najlepszego do najgorszego). W wyniku tego badania, **największy wzrost cen (w najgorszym scenariuszu) oszacowano na kurs 1EUR=3,99PLN**

Według Raportu Ministerstwa Finansów (2010) przystąpienie do strefy euro przyśpieszy konwergencję realną, więc również wzrost gospodarczy, głównie dzięki napływowi BIZ. Polsce, jako krajowi doganiającemu, jest

[3] Należy zaznaczyć, że jak zgodnie podkreślają oba badania, efekt zwiększonego handlu spowodowany wejściem do strefy euro z czasem będzie malał.

to bardzo potrzebne, ponieważ inwestycje te, oprócz pieniędzy, przynoszą również wiedzę, technologię oraz nowe rozwiązania organizacyjne, które wpływają na innowacyjność polskiej gospodarki.

Wpływ euro na wymianę handlową i inwestycje został zobrazowany przez dwa modele: DSGE (Bukowski, Dyrda, Kowal, 2009) oraz POLDYN (Daras, Hagelejer, 2008). Oba zgodnie unaoczniają że w krótkim okresie, wraz z jednorazowym impulsem inflacyjnym w momencie zmiany waluty, import i konsumpcja będą rosnąć, podczas gdy eksport spadnie [4]. Jeśli krótkoterminowo spowoduje to pogorszenie salda obrotowego, długookresowo sytuacja ta jawi się bardziej korzystnie: eksport będzie wzrastać, a inflacja spadnie. Warta zaznaczenia jest również spodziewana poprawa ratingów Polski oraz spadek długoterminowych stóp obligacji.

B. Koszty przystąpienia do strefy euro

Gospodarka Polski wchodząc do strefy euro może napotkać jednak wiele nowych zagrożeń. Do takowych możemy zaliczyć większą podatność na szoki gospodarcze, nieoptymalne dostosowanie jednolitej unijnej polityki monetarnej do sytuacji realnej w kraju oraz utratę korzyści związanych z płynnym kursem walutowym. Większą podatność na asymetryczne szoki gospodarcze badała Piłat (2012). Argumentuje ona, że asymetryczne szoki gospodarcze występują wtedy, gdy w jednym kraju obserwujemy pozytywny szok popytowy, a w drugim negatywne skutki tego zjawiska. Szoki te mogą być nie tylko popytowe, ale i podażowe. Mogą też istnieć w obrębie jednego lub wielu sektorów. Wchodząc do unii walutowej Polska będzie bardziej podatna właśnie na szoki sektorowe (Koronowski, 2008). Dla gospodarki Polski, charakteryzującej się małą elastycznością pracy i produkcji, będą one bardzo bolesne. Warty analizy jest również model DSGE przeprowadzony przez Kuchtę (2010). Dochodzi on do podobnej konkluzji - poprzez zamianę NBP na BCE nastąpi wzmocnienie propagacji szoków, a reakcje na szoki impulsowe, nawet jeśli mniejsze, będą dłuższe czasowo.

Mówiąc o BCE, należy zauważyć kolejne zagrożenie wiążące się z brakiem autonomicznej polityki monetarnej. Ze względu na jednolitą stopę procentową, w sytuacji braku konwergencji stóp inflacji, mamy do czynienia z sytuacją rożnych realnych stóp procentowych. Potwierdza to dylemat Triffina pokazujący, że nie jest możliwe jednoczesne posiadanie sztywnego kursu waluty, niezależnej polityki monetarnej i swobody przepływów kapitałowych.

[4] Modele różnią się jednak jeśli chodzi o wzrost bezrobocia i spadek produkcji. Jest to oczekiwane w modelu DSGE natychmiast po wejściu do strefy euro. Model POLDYN w przeciwieństwie nie znajduje takich tendencji.

Czy polityka monetarna Polski jest naprawdę niezależna ?

Raport NBP o przystąpieniu Polski do strefy euro (2009) mówi o utracie autonomicznej polityki monetarnej z dniem wejścia do unii walutowej. Jednakże badacze Goczek i Myciewska (2009) dowodzą, że **Polska nie może liczyć na prowadzenie w pełni autonomicznej polityki monetarnej**. Argumentują tą tezę coraz większą globalizacją (na przykład poprzez symetryczność cykli koniunkturalnych w Polsce i strefie euro) oraz strachem banku centralnego przed wahaniami kursu tzw. *fear of floating*.
Do podobnych wniosków doszedł Taylor (2010) stwierdzając, że BCE w swoich działaniach tylko podąża za FED, oraz Ministerstwo Finansów (2010), które przypomina że **razem z globalizacją autonomiczna polityka monetarna stopniowo będzie zanikać**.

Patrząc na zagrożenia oraz na koszty wprowadzenia euro w Polsce, pomijając aspekt techniczny dotyczący wymiany obu walut, ważne jest również spojrzenie na koszty polityki rządu skierowanej na wypełnienie kryteriów z Maastricht. Powstaje obawa, że nieumiejętne zmniejszenie deficytu budżetowego w celu wypełnienia kryterium fiskalnego, może powodować obniżenie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw. Obrazuje to model Taylora i GMM użyty w pracy Baranowskiego (2011). Zmniejszenie deficytu budżetowego za pomocą podwyższenia podatków długookresowo spowoduje trwałą utratę kapitału i konsumpcji [5]. W rezultacie, impuls inflacyjny przy wejściu do euro w połączeniu z polityką gospodarczą nakierowaną na konsumpcję indywidualną może doprowadzić do zjawiska *boom and bust* opisanego w modelu DSGE przez Kolasę (2010). Impuls inflacyjny oraz tak sztucznie wykreowany popyt doprowadzi następnie do wzrostu cen i obniżenia konkurencyjności.

[5] Jako najlepszą metodę obniżania deficytu budżetowego, autor badania proponuje zmniejszenie wydatków budżetowych zastępujących konsumpcję prywatną.

Czy ceny wzrosną w momencie wejścia do strefy euro ?

Częstym argumentem przeciwko wejściu do strefy euro jest przekonanie, że razem z wymianą waluty ceny drastycznie wzrosną. Obawy te nie dotyczą tylko konsumentów. **Polskie przedsiębiorstwa, nawet jeśli reprezentują postawę *pro* euro, obawiają się, że wzrost cen i w konsekwencji obniżona siła nabywcza, skonsumują oszczędności uzyskane z eliminacji wahań kursowych** (Gorynia, 2011). Jednakże według wyliczeń Eurostatu, wprowadzenie euro odpowiada za 0,1-0,3 pkt procentowych ogólnego wzrostu cen w gospodarce. Skąd więc to przekonanie? Zauważono, że oprócz wyższych kosztów (np. dostosowania systemów informatycznych), przy przeliczaniu cen z waluty na euro, niektórzy korzystają z **chwilowej asymetrii informacji na rynku**, podnosząc ceny. Da się to wyeliminować przez kampanie promocyjne i obowiązek podwójnego podawania ceny. Problemem natomiast pozostają tzw. ceny atrakcyjne (czyli na przykład te z końcówką ,99 zł). Dlaczego? Przykładowo, cena 0,99zł przeliczona po kursie 1EUR=3,87PLN wynosiłaby 0,256euro. Po pewnym czasie nastąpiłoby zaokrąglenie do ceny 0,29euro, co oznacza wzrost o 13%**. **Ceny atrakcyjne są spotykane wśród najczęściej kupowanych "pierwszych" produktów**, których różnice cen są bardzo zauważalne wśród konsumentów. To stąd ta "iluzja euro".

Po analizie potencjalnych korzyści z uczestnictwa w ostatnim etapie UGiM łatwo określić, że są one łakomym kąskiem dla polskiej gospodarki i mają szansę znacząco przewyższyć niebezpieczeństwa lub koszty takiej operacji. Niemniej jednak nie można zapomnieć, że będzie to zależało przede wszystkim od przygotowania nie tylko Polskiej gospodarki, ale również strefy euro, doświadczającej w tym momencie kryzysu. Kolejna część pracy będzie stanowiła właśnie o tych zagadnieniach.

** W ramce został wykorzystany przykład wpływu euro na ceny atrakcyjne, zaprezentowany w pracy Pawła Gajewskiego (Gajewski, 2012)

II. Jaka Polska w jakiej strefie euro? Szukając najlepszego momentu integracji

A. Przygotowanie gospodarki kluczowe w celu maksymalizacji korzyści

Poziom przyszłych korzyści będzie zależał od stopnia konwergencji realnej gospodarki Polski ze strefą euro. Kwestia ta stanowi nie lada wyzwanie dla gospodarki Polski. Jedną z najważniejszych spraw decydujących o stabilizacji polityki gospodarczej jest stabilizacja finansów publicznych. Należy przy tym unikać sztuczek księgowych, na przykład na zasadzie korzystniejszej zmiany liczenia poziomu długu publicznego. Mimo że pomagają one krótkoterminowo, w długim terminie pokazują i pogłębiają tylko słabość systemu (Gorynia, 2011). Stabilna polityka gospodarcza polega również na reformie finansów publicznych, w tym na próbie eliminacji deficytu strukturalnego. Wiąże się to na przykład ze zmianą systemu ZUS lub systemu ochrony zdrowia. Problem stanowi w dalszym ciągu z jednej strony niedokończona prywatyzacja oraz duży udział sektorów schyłkowych w PKB kraju (takich jak rolnictwo lub górnictwo), z drugiej zaś niski poziom techniczny gospodarki.

Ponadto obecnie konkurencyjność polskiej gospodarki wyznaczana jest przede wszystkim przez ceny i koszty pracy stosunkowo niższe niż w krajach Europy Zachodniej. To dlatego deprecjacja kursu PLN podczas kryzysu była tak korzystna. Jednakże jeśli chodzi o innowacyjność polskiej gospodarki, jest ona wciąż daleko poniżej średniej europejskiej. Udział wydatków ponoszonych na Badania i Rozwój stanowi tylko 0,56-0,6% PKB. Jeśli średnia europejska wynosi 2%, w krajach skandynawskich liczba ta wynosi nawet 4% (Krajewski, 2012). Długoterminowo, tendencja związana z procesem doganiania i efektem Balassy-Samuelsona[6] nakazuje oczekiwania wzrostu kosztów pracy oraz w konsekwencji wzrostu cen. Tym samym Polska stanie się mniej kompetytywna (Stryjek, 2013). Przy stałym kursie walutowym, każdorazowy wzrost cen lub kosztów pracy będzie znajdował odzwierciedlenie w obniżeniu konkurencyjności Polski. Strategia polegająca więc na utrzymywaniu konkurencyjności cenowej, jest mało przekonywująca. Państwo powinno podjąć działania mające na celu dywersyfikacje źródeł kompetytywności oraz eliminację potencjalnej przepaści technologicznej między Polską a państwami rozwiniętymi, rozwijając na przykład poziom handlu wewnątrz-przemysłowego

[6] Efekt Balassy-Samuelsona mówi o szybszym wzroście cen towarów i usług niepodlegających wymianie międzynarodowej niż tych jej podlegających. Skutkiem tego efektu przy stabilnym kursie nominalnych jest podwyższona inflacja

(*intra-industry trade*). Te działania pomogą zredukować potencjalne szoki asymetryczne, na które będzie narażona Polska uczestnicząc w strefie euro.

Dlaczego innowacyjność jest taka ważna ?

Analizując temat, powstaje pytanie, dlaczego tak ważne jest znaczące rozwiniecie innowacyjności gospodarki jeszcze przed wejściem do strefy euro. Należy zaznaczyć, że **"efekt euro" związany ze zwiększonymi BIZ, będzie zależeć od zdolności absorbcji inwestycji przez polskie przedsiębiorstwa**. Im bardziej są one rozwinięte technologicznie, tym większe są szanse na uzyskanie dodatkowych inwestycji. Jak pokazuje raport NBP (2009) euro powinno podwyższyć wzrost gospodarczy, jednak to w jakim stopniu, zależy od polityki gospodarczej (w tym innowacyjności).

Słynny "efekt euro" będzie jednak możliwy głównie ze względu na, określany jako doganiający, charakter polskiej gospodarki. Aby nie wpaść w pułapkę średniego rozwoju, należy również doskonalić efektywność instytucji, nie tylko poprzez na przykład bezwzględną walkę z korupcją, ale również poprzez reformę polskiego szkolnictwa wyższego, tak aby mogło ono budować przyszłe podstawy polskiej innowacyjności.

B. Stan strefy euro zapewniający jak największe korzyści

Reformy gospodarki Polski nie są jednak jedynymi warunkami otrzymania jak największych korzyści. Bardzo ważnym zagadnieniem są też reformy i stabilizacja strefy euro. Kryzys ekonomiczny, a konkretniej kryzys w strefie euro ukazał niedoskonałości instytucjonalne, takie jak nieprzestrzeganie dyscypliny fiskalnej lub fałszowanie danych podawanych do Eurostatu. Strefa euro potrzebuje teraz nie tylko wzmocnienia reguł co do przestrzegania kryteriów fiskalnych, ale również mechanizmu monitorowania poziomu konkurencyjności w niektórych gospodarkach. Możliwe byłoby to poprzez wzmocnienie uprawnień Eurostatu. Istotną rolę grają więc tutaj instytucje strefy euro, które powinny dążyć do ściślejszej koordynacji polityk gospodarczych oraz do wypracowania bardziej skutecznego i szybszego mechanizmu decydowania w czasie kryzysu. To dlatego, tak ważne jest odpowiednie funkcjonowanie Europejskiego Mechanizmu Stabilności (EMS). Potrzebne jest spojrzenie całościowe, ponieważ jak argumentuje Belka (2012), jednostronna polityka fiskalna, nawet jeśli odpowiednia, nie gwarantuje ochrony przed recesją.

Następnie warto zaznaczyć, że Polska powinna przystąpić do strefy euro, kiedy będzie ona ukazywała stabilny poziom wzrostu gospodarczego, stanowczo po kryzysie gospodarczym. Im lepsza kondycja strefy euro,

tym więcej BIZ można się spodziewać w Polsce. Prawdziwość tego argumentu obrazuje przykład Słowenii, przystępującej przed kryzysem, gdzie napływ BIZ stanowił 260% oraz Słowacji przystępującej w czasie kryzysu, gdzie napływ BIZ był niezbyt zauważalny. Strategia czekania na rozwój w strefie euro, nazywana *wait-and-see*, jest również popierana przez aktualnego prezesa NBP Marka Belkę[7].

Podsumowanie

Polska z euro czy bez? Podsumowując analizę, której wnioski opisano w tym eseju, należy zaznaczyć, że strefa euro niesie ze sobą wiele korzyści na przykład w postaci zwiększonej wymiany handlowej czy napływu BIZ. Jest również kilka zagrożeń, jak choćby zwiększona podatność na szoki asymetryczne czy niedostosowanie jednolitej polityki monetarnej. Niewątpliwie jednak Polska przystępując do strefy euro opartej na uczciwej polityce państw unijnych, ze skoordynowaną polityka gospodarczą oraz stabilnym wzrostem, ma szanse zyskać bardzo wiele. Stanie się to pod warunkiem, że będzie to Polska zreformowana, innowacyjna i z dobrze działającymi instytucjami. To dlatego właśnie strategia *wait-and-see*, powinna ustąpić miejsce nowej, bardziej efektywnej *reform-and-see.*

Znaki ze spacjami: 17 887

Michał Chajdukowski
Instytut Nauk Politycznych w Paryżu (Sciences Po Paris)
Wydział europejski (Campus européen de Dijon), specjalizacja: ekonomia, II rok

[7] Wniosek na podstawie słów: *As the eff ect of Eurozone reforms is not completely certain, the best recipe for Poland as an accessing country is to make every possible eff ort on enhancing our ability to meet entrance criteria in a sustainable way and to observe processes taking place in the Eurozone* (Belka, 2012)

Bibliografia

Baranowski, P., 3/2011. Efekty oczekiwanego i nieoczekiwanego zaciesnienia polityki pienieznej w swietle hybrydowego modelu DSGE dla gospodarki Polski. *Ekonomista*.

Belka, M., 2012. The Eurozone Perspectives. The Prospects for Poland to Join the EMU. *European Integration Process in the New Regional and Global Settings*.

Belka, M., 6/2007. Rozszerzenie europejskiej unii walutowej a perspektywy rozwoju gospodarczego Polski. *Ekonomista.*

Berlinska, M., 2005. *Przewidywane koszty i korzysci zwiazane z wprowadzeniem euro w Polsce,* 2005: Centrum Informacji Europejskiej.

Biuro Pelnomocnika Rzadu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolita Polska, 2010. *Bilans kosztów i korzysci wprowadzenia euro w Polsce,* Warszawa: Ministerstwo Finansow.

Biuro Pelnomocnika Rzadu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolita Polska, 2010. *Kryzys grecki - geneza i konsekwencje,* Warszawa: Ministerstwo Finansow.

Bukowski, M., Dyrda, S. i Kowal, P., 2009. *Wplyw wprowadzenia euro na sytuacje gospodarcza w Polsce i strefie euro W: Wplyw wejscia Polski do strefy euro na bezrobocie i zatrudnienie.* Warszawa: Printparker Jakon.

Cieslik, A., Michalek, J. J. i Mycielski, J., 2009. *Prognoza skutkow handlowych przystapienia do Europejskiej Unii Monetarnej dla Polski przy uzyciu uogolnionego modelu grawitacyjnego,* Warszawa: Bank i Kredyt 40.

Daras, T. i Hagemejer, J., 2008. *The Long Run-Effects of The Poland's Accession to The Euro Zone.* Warszawa: Raport na temat pelnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej NBP.

Gajewski, P., 2012. Skutki akcesji Polski do strefy euro - przeglad wybranych badan. W: P. Krajewski, red. *Gospodarka Polski w perspektywie wstapienia do strefy euro. Ujecie ilosciowe.* Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.

Goczek, L. i Mycielska, D., 13/2013. *Ready for Euro? Empirical Study of the Actual Monetary Policy Independence in Poland,* 2013: University of Warsaw, Faculty of Economic Sciences.

Gorynia, M., 2011. *Przystapienie Polski do strefy euro a miedzynarodowa konkurencyjnosc i internalizacja polskich przedsiebiorstw,* Poznań: Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu.

Gradzewicz, M. i Makarski, K., 2009. *The Macroeconomic Effects of Losing Autonomous Monetary Policy after the Euro Adoption in Poland,* Warsaw: Economic Institute, NBP.

Grubel, H., 1970. The Theory of Optimum Currency Areas. *Canadian Journal of Economics.*

Kenen, P., 2000. *Currency Unions and Policy Domains.* [Online]
Available at: www.econ.puc-rio.br/pdf/peterkennen.pdf

Kolasa, M., 49/2008. Structural Heterogeneity or Asymmetric Shocks? Poland and The Euro Area Though The Lens of A Two-Country DSGE Model. *National Bank of Poland Working Paper*.

Konopczak, K., 2008. Analiza zbieznosci cyklu koniunkturalnego gospodarki polskiej ze strefa euro na tle krajow Europy Srodkowo-Wschodniej oraz panstw czlonkowskich strefy. *Raport na temat pelnego uczestnictwa Rzeczpospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej NBP*.

Konopczak, K., 2008. Efekty zaokraglen w Polsce po wprowadzeniu euro do obiegu bezgotowkowego. *Raport na temat pelnego uczestnictwa Rzeczpospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej NBP*.

Koronowski, A., 1/2008. Dywergencje koniunkturalne w unii monetarnej. *Ekonomista*.

Krajewski, P., 2012. *Gospodarka Polski w perspektywie wstąpienia do strefy euro.* Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.

Kuchta, Z., 2010. Zastosowanie modelu realnego cyklu koniunkturalnego Hansena dla gospodarki Polski. *Gospodarka Narodowa*.

Maliszewska, M., 2004. *New Member States trading potential following EMU accession: A gravity approach,* Warsaw: CASE – Center for Social and Economic Research.

Markiewicz, O., 2012. *"Have Its Cake And Eat It Too" Polish Discourse on the Eurrent Eurozone Crisis,* Warsaw: Institute of Public Affairs.

McKinnon, R., 1963. Optimum Currency Areas. *American Economic Review.*

Ministerstwo Finansow, 2005. *Integracja Polski ze strefą euro: uwarunkowania członkowstwa i strategia zarządzania procesem,* 2005: Ministerstwo Finansow.

Mundell, R., 1961. A Theory of Optimum Currency Areas. *American EconomicReview.*

NBP, 2009. *Raport na temat pelnego uczestnictwa Rzeczpospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej,* Warszawa: NBP.

Ochryniuk, M. i Rogut, A., 2010. *Konwergencja nominalna w strefie euro. Implikacje dla Polski,* Warszawa: NBP.

Pawlowska, M. i Sylwester, K., 2008. *Przystapienie Polski do strefy euro a efektywnosc, poziom konkurencji oraz wyniki polskiego sektora finansowego,* Warszawa: NBP.

Pelnomocnik Rzadu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolita Polska, 2010. *Ramy Strategiczne Narodowego Planu Wprowadzenia Euro,* Warszawa: Ministerstwo Finansow.

Pilat, K., 2012. *Europejska unia walutowa a teoria optymalnych obszarow walutowych.* Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.

Soproni, L. i Marcut, M., 2013. *Romania, Poland. Two Countries, One Wish: Joining the Eurozone,* Oradea: Munich Personal Repec Archive.

Stryjek, J., 11/2013. Economic security aspects of the potential EMU membership of Poland. *Security Dimensions of Central and Eastern Europe.*

Stryjek, J., 2009. *Ekonomiczne, polityczne i spoleczne aspekty rezygnacji z waluty narodowej,* Warszawa: SGH.

Taylor, R., 2010. Cointegration rank testing under conditional. *Econometric Theory*.

Tchorek, G., 2010. Teoretyczne podstawy integracji walutowej. *Mechanizmy funkcjonowania strefy euro NBP*.